

MINEKE SCHIPPER

Çıplak İnsan Neden Giyinme İhtiyacı Duydu?

GIYİNMENİN KISA TARİHİ

DESTEK YAYINLARI: 1205
ARAŞTIRMA: 292

MINEKE SCHIPPER / GİYİNMENİN KISA TARİHİ
Orijinal İsmi: Naked or Covered

© Mineke Schipper 2015

© Bu kitabın Türkçe yayın hakları Kalem Ajans aracılığıyla alınmıştır.

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü,
yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalıoğlu
Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun
Yayın Koordinatörü: Özlem Esmegül
Yayma Hazırlayan: Özlem Küskü
Çevirmen: Nurcan Onaran
Editör: Murat Nedim Koca
Son Okuma: Devrim Yalkut
Kapak Tasarım: İlknur Muştu
Sayfa Düzeni: Cansu Poroy
Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak - Mesud Topal

Destek Yayınları: Şubat 2020
Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-605-311-739-1

© Destek Yayınları

Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul

Tel. (0) 212 252 22 42

Faks: (0) 212 252 22 43

www.destekdukkani.com

info@destekyayinlari.com

facebook.com/DestekYayinevi

twitter.com/destekyayinlari

instagram.com/destekyayinlari

www.destekmedyagrubu.com

Deniz Ofset – Nazlı Koçak

Sertifika No. 40200

Maltepe Mahallesi

Hastane Yolu Sokak No. 1/6

Zeytinburnu / İstanbul

MINEKE SCHIPPER

Çıplak İnsan Neden Giyinme İhtiyacı Duydu?

GIYINMENİN KISA TARİHİ

Çevirmen: Nurcan Onaran

*“Giyecek konusunda neden kaygılanıyorsunuz?
Kır zambaklarının nasıl büyüdüğüne bakın!
Ne çalışırlar ne de iplik eğirirler.”*

Matta 6:28

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	11
Âdem’le Havva’dan Bugüne Giyinmenin Kısa Tarihi	11
1. BEDEN ÜZERİNDE HİÇBİR ŞEY YOK.....	23
Gizli (sır) olmayan beden bölümleri.....	26
Penis yarışı	30
Evrimin mirası.....	33
Evcilleştirilmemiş libidodan kadın itaatine	35
Korkutucu ve büyüleyici: İnsan cinsel organları.....	40
Geçmişin gölgeleri.....	46
2. BASİT BİR SİCİMDEN SAVURGAN GÖRÜNÜME.....	55
İlk süslenme ve korunma	56
Kasık biti ve ayakkabı hakkında.....	61
Erkek savunmasızlığı.....	63
Dünya genelinde penis kılıfları.....	66
Temel örtünme kuralları	70
Seçkin bir Avrupa versiyonu.....	72
“Büyük Eril Feragat”	76
Bakmak ve bakılmak	79

3. HEYECAN (UYARILMA).....	83
Çıplak göz.....	83
Tehlikeli kadın başı ve saçı	85
Peçe.....	88
Göğüsler ve dekolte	95
Tehlikeli el sıkışmalar	100
Soyunma ve hayal gücü.....	106
İnsan mı yoksa canavar mı?.....	111
4. İMKÂNSIZ BİR UZLAŞI.....	119
İffet ve şehvet	119
Dikkat çekmek ya da çekmemek	125
Uygar ya da vahşi.....	126
Hiyerarşi ve saygı	129
“Kalıcı allık”	136
Erkek çıplaklığı.....	138
5. YIKANMAK VE YÜZMEK	145
Arınma ritüeli	146
Çıplak vaftiz	147
Hamamlar	152
Avrupa’da yıkanma	156
Mayoyla ya da mayosuz.....	162
Bikini ve haşema	167

6. ÖRTÜNMENİN GEÇMİŞİ OLARAK DİN	177
Âdem ve Havva'nın çıplaklığı.....	178
Yahudilikte çıplaklık ve utanç	181
Yahudilikte erkeklerin baş örtmesi	181
Çıplak penis tabusu	185
Avuç içi kadar kadın teni.....	188
Erkekleri kendilerinden kuru	191
Görünürdeki Yahudilik	195
Hıristiyanlıkta kapalılığa karşı çıplaklık	198
Yahudi ve Yunan geleneklerinin etkisi	200
Sonsuz hayatın cazibesi	202
Hıristiyan kimliğinin arayışı.....	210
İslam'da kapatılan utanç.....	215
İslami gelenek ve erkek elbisesi.....	217
Kadınlar için peçe zaten vardı	220
Kuran ve gelenek: Bazı çarpıcı farklılıklar	222
Başörtüsünün “İslami görevi yoktur”	228
Bir dini serbest görüş sayfası olarak kadın bedeni.....	233
7. ÇIPLAKLIĞA KARŞI PROTESTO VE PROTESTO OLARAK ÇIPLAKLIK	243
Depremler ve volkanik patlamalar.....	243
Gömleksizlik.....	247
Üstsüzlük.....	249
Emzirme hakkında.....	254
Çıplak protesto	257

8. KÜRESELLEŞMİŞ BİR DÜNYADA ÇIPLAK

VEYA GİYİNİK OLMAK.....	279
Kıyafet ve politika	279
Unisex giyim: Uygun mu yoksa değil mi?	283
Pantolon siyaseti.....	289
Bacaklar yayıldı.....	300
Akılcı bedenler	303
Zeki veya güzel	305
Hamilelik korkusu olmadan sevişmek	310

9. AYNI GEZEĞENDE BİRLİKTE YAŞAMAK..... 315

Her yönüyle utanç.....	316
Seçme özgürlüğü.....	318
Suç kanıtı	319
Kayıp baltanın hikâyesi	323

ÖNSÖZ

Âdem'le Havva'dan Bugüne Giyinmenin Kısa Tarihi

Hayvanlar, koruyucu kalkanları olan postları, kılları, tüyle-ri ve pullarıyla yürür, sürünür, uçar ya da yüzer fakat ataları-mız Doğa Ana'nın miras bıraktığı diğerlerinin aksine birtakım materyallerle kendilerini yavaş yavaş kapatmak ve donatmak fikrini ortaya çıkardılar. Bunu daha çekici ya da daha güçlü gö-rünmek, kusurlarını gizlemek, kendilerini soğuk, sıcak ve yara-lanmaya karşı korumak ya da ayıplarını örtmek için yaptılar. Ve biz halen aynı sebeplerden dolayı bunları yapıyoruz.

Açık (çıplak) veya kapalı (örtülü) olmak bedensel duyguları uyandırmayı da beraberinde getirir. Toplum içindeki görüntü-müz, başkalarının ilk bakışta yorumladığı, cinsiyet, ırk, meslek, din, çekicilik, yeme bozuklukları, içki alışkanlıkları, bencillik, kendine hâkim olma gibi birkaç hususu yazılı metin gibi yo-rumlanıp, hızlı bir bakış açısı oluşturarak bir kartvizit haline getirdi ve bu hüküm çabucak verilir oldu.

Bir kaptanın sivri şapkası saygı uyandırabilir ve bir kadının kapalı olmayan başı, ahlaksızlık kaynağı veya itaatsizlik eksikliği olarak görülebilir. Bu arada iffet, beklenmedik yönlerde gelişir ve anlamsız eğilimler, katı dini kurullarla birbirine karışır. Suu-di Arabistan'da, büyük bir ustalıkla gizlenen Armani markasına sahip olarak bedeni kapatmak için yapılan bir siyah çarşaf, içe-rideki kişinin sadece inançlı bir Müslüman değil, aynı zamanda modayı takip eden varlıklı bir kadın olduğunu da ifade eder.

Bir kişinin kıyafeti, yerel hava durumunu veya iffetini yansıtabilir; ancak dış görünüşümüz, birinci derecede bizim kimliğimiz olarak yorumlanır. Biz kimiz ve baskı altında başkaları adına biz “kim” olmak zorundayız? İnsanlar, kayıtsızca ya da eleştirel olarak hatta bazen gördüklerini açıkça takdir ederek birbirleriyle tanışır ve selamlaşır ya da birbirlerinin yanından geçip giderler. İltifat almak güzeldir ancak belirsizliğe yer vermeyen net bir kınama gösterisine karşı ne yapmalıyız?

Bir akşamüstünün solmakta olan aydınlığında, Zanzibar’dan Dar es Selam’a seyahat ediyordum. Bir feribotun arka güvertesinde Doğu Afrika sahilinde yaşayan pek çok kadın gibi uzun siyah çarşaf giyen üç kadının yanında duruyordum. Hava rüzgârlıydı ve kadınlardan birini deniz tutmuştu. Kısa bir süre sonra “Şimdi daha iyi misiniz?” diye sordum, bir süre sonra sohbete başladık. O ve iki arkadaşının, elbisemden dolayı beni uyardırmaya başlamaları çok zaman almadı. Tişört, uzun pantolon ve bir ceket giyiyordum ama hayır, bu yeterli değildi. Aynı zamanda onların yaptığı gibi açık olan başımı da kapatacak şekilde kıyafet olarak bir siyah çarşaf giymeye başlamalıyım. “Eğer yapmazsan, öbür dünyadaki ebedi ateşte yanacaksın!” dediler. Bundan kesinlikle emindiler.

Allah’ın hayatlarımız boyunca giydiğimiz kıyafetlerden daha ziyade bizlerin iyi insanlar olup olmadığımızı bilmek isteyeceği yönünde itiraz etmeye çalıştım. Nafileydi. Cennetin kendilerini tamamen ve iffetli bir şekilde kapatan kadınlar için erişilebilir olacağını güçlü bir şekilde ileri sürdüler: “Lütfen, giyinme şeklimize dikkatle bakın. Hayır! Bekleyin, size ait dünyadaki kadın arkadaşlarınıza göstermek için fotoğraflarımızı çekmelisiniz. Eğer bizim yolumuzu takip etmezlerse, onlar da cehennemde yanacaklar!”

Fotoğraflarını çektim. Geniş siyah örtüleri bedenlerini gizledi ancak hatayı fark edinceye kadar yüzleri açıktaydı: “Sadece bir dakika, bir fotoğraf daha lütfen” dediler. Hızlı bir kol hareketi ile her biri, yüzlerini kapatmak için arkadan bir parça kumaşı öne doğru çekti. Siyah çarşafı ve peçeli kadınlara dönüşmüşlerdi. Dar bir aralıktan sadece gözleri ve elleri görünürde kalmıştı. “Görüyorsunuz eğer ölümden sonra cennete girmek için bir şansa sahip olmak isterse, her kadının giyinme yöntemi bu şekilde olmalıdır. Ülkenizdeki kadınlara göstermeniz gereken fotoğraf budur.” Şüphesiz onlar, benim ve dünyadaki tüm diğer kadınlar için en iyisini istemekteydiler ama ülkemin kadınlarının kaç tanesi, kendilerini cehennemden kurtaracak olanın bu şekilde her tarafı kapalı siyah giysi olduğuna inanmaya hazır olabilir ki?

Zanzibar'dan Dar Es Salaam'a giden feribotta

Amsterdam'a geri döndüm. “Etkilemek için daha az giysi” sloganı, caddelerde ve metro istasyonlarında, dar iç çamaşırları giymiş ince bir kadının davetkâr pozlarda yer aldığı büyük reklam panolarından haykırarak önünden geçenlere mesaj veriyordu. Yine de bu mesaj pek çok Batılı erkeği bakmaktan alıkoymuyordu. Okuduğum, nitelikli ve ciddi gazetemde yer alan bir mobilya reklamında, çıplak bir kadın, satmak için lüks deri

bir kanepeye uzanıyor, belli belirsiz giyinen kadınlar yeni arabaların üzerinde baştan çıkarıcı bir şekilde geriye yaslanırken “Deposunu doldurun ve sürüşü hissettirin” sloganında araba pasif dişi bir nesne haline getiriliyordu.

Şüphesiz “Etkilemek için daha az giysi” mesajı, Batılı erkeklerin ilgisini pek çekmeyecektir. Profesyonel ya da sportif başarılar için beğeniye “tamam” ama toplumda daha fazla çıplak ten sayesinde daha fazla dikkat çekmek? Bu zamana kadar, pantolonunun yan tarafını kalçasına kadar yukarı ayırabilecek cesur erkekleri bulma imkânı hiç olmadı.

Amsterdam konser salonunda bir kadın keman virtüözü, göğüs dekoltesiyle dikkat çeker, oysa hiçbir erkek solist, kendini küstahça düşük yaka çizgisi ile takdim etmez. Bir kadın için yüksek vasıflı bir profesyonel olması yeterli değil mi? Birçok Batılı erkeğin vazgeçtiği tek giysi kravattır ancak ofisteki çalışma ortamında iki gömlek düğmesinden fazlasının açılmasına çok nadir rastlanılır. Çağdaş Batı toplumunda, her zamankinden daha fazla ya da alışılanın ötesinde açık giyinilmesi erkeklik imajına zarar verici olarak hissedilebilir.

İnsanlar, başka insanlardan çıplaklıkla ilgili farklı fikirlere sahip olmaya başladığından beri dünya çok daha karmaşık hale geldi. Başkalarıyla ne sorun yaşadığımızı biliyoruz ancak genellikle farklı bir kültürel ya da dini geçmişi olan başkalarının bizi nasıl gördüğü hakkında en ufak bir fikrimiz yok. Zaman zaman bu kalın perdenin bir köşesi beklenmedik bir şekilde kaldırılır. Amsterdam’da Müslüman bir taksi şoförü hava durumunu benimle tartıştı ve bir aydan fazla bir süre boyunca, gökyüzünün niçin bulutlu olduğunu samimi bir ciddiyet içinde açıkladı:

Gökyüzü, Batılı kadınların arsızlığından bütünüyle nefret eder ve güneş çok iyi bilir ki, parlamaya başlar başlamaz bu

kadınlar, sokakları çıplak kollar ve bacaklarla ve de Tanrı'nın hoş görmeyeceği bir dekolte ile dolduracaktır. Kesin olan bir şey var ki böylesine dehşet verici bir çıplaklık, şeytanın erkekleri baştan çıkartmak için çok iyi kullandığı hilelerinden biridir. Güneşin de kendini gizlemeye karar vermesinin nedeni tam olarak budur... O (Tanrı) bizim imdadımıza yetişir ve hepimizin bildiği gibi hiçbir şey sebepsiz yere gerçekleşmez.

Bir hafta sonra bir sıcak hava dalgası geldi ve kadınlar hafif yazlık giysilerle dolaşmaya başladı. Güneş fikrini değiştirmişti, fakat şeytan ve taksi şoförü için ne demeli?

Amsterdam'da bir pratisyen hekim bana, hastalarından biri olan, İran asıllı yaşlı bir adamdan bahsetti. Koşulsuz bir şekilde, evinden ayrılmayı, hatta doktorunu görmeyi bile reddediyordu. Nedeni ise, Batılı kadınlar toplum içine o kadar açık ve ahlaksız bir şekilde çıkıyorlardı ki bu olay adamın onlarla her karşılaştığında canının çekmesine sebep oluyor, sonucunda derinden üzülüyordu.

Bunun aksine, görece daha az rahatsız edici bir örnek olarak, Katar'da yaşayan ve zaman zaman anavatanına gelen Hollandalı bir gazeteci, Batı Avrupa'ya geri döndüğünde kendini nasıl hissettiğini anlattı. Schiphol Havalimanı'na her geldiğinde, gözleri önüne serilen tüm bu kadınları görmek her zaman biraz şok hissetmesine sebep oluyordu ve bu olağandışı manzaraya yeniden alışması gerekiyordu. Benzer şekilde, Leiden Üniversitesi'nden Yemen'de araştırma yapan bir meslektaşım, peçeyi giymeye alışmıştı ve Avrupa'da açık hayatına geri döndükten sonra bir süre için, kendisini "utanç verici bir şekilde çıplak" hissetmişti. İnsanların alışık olmadıkları şeyler kendileri için şaşırtıcı olabilir ve kültürel çeşitlilik epeyce çatışmayla karşılaşmaya sebep olabilir ancak pek çok insan, kendi kültürlerinde alışık oldukları

kuralların aksine, çoğunluğun farklı biçimde davranış gösterdiği yeni bir ortama mükemmel şekilde uyum sağlayabilmektedir.

Batı dünyasında her birey, yasal sınırların içinde nispeten birçok özgürlüğe sahiptir ve bu özgürlük, yeni gelen kimselelere kafa karıştırıcı gelebilir. Sadece kapalı kadınların iffetli olduğu düşüncesiyle yetiştirilen kimselerin “çıplaklık” ve iffetin karşılıklı olarak birbirlerini dışladıkları düşüncesi hakkında bildiklerini bu noktada unutmaları gerekmektedir. Üstelik, Ortadoğu’da eski bir gelenek olarak zina yapanların taşlandığı düşünüldüğünde, örtülmüş bir beden, iffetsizliğe karşı bir garanti değildir. Kuşku duymanın sonu yoktur ve gerek geleneksel Tamil bilgeliğinin bir bölümünde ironik bir şekilde belirtildiği üzere: “Peçe, tek başına kadının namusu için yeterlidir.” Gerekse bunun Batıdaki eşdeğer anlamıyla: “Dini bir alışkanlık, keşiş olmak için yeterli değildir.”

Çıplak beden insanları meşgul etmeye devam ediyor. Her gün medyada çıplaklık ile ilgili protesto olarak çıplaklık ve çıplaklığa karşı protesto haberleri yapılıyor. Bazı yerlerde, bedenün bazı kısımlarının açığa çıkması, insanların taciz edilmesi ya da öldürülmesiyle sonuçlanan fetvalara sebep oluyor. Oysa başka bir yerde çıplak beden, onu görmek isteyen hevesliler için ortalığa seriliyor. Kadın bedenleri veya beden bölümleri, insanların çıplaklıklarıyla hiçbir ilgisi olmayan şeyleri satın almaları için özellikle reklamcılar tarafından bilhassa sömürüldü:

Sabunla çorbadan Madonna’ya kadar, neredeyse her ürün cinsellik aracılığıyla satılıyor. Haber ve hava durumu bile cinsellikle destekleniyor. Hava durumu sunan kızların göğüsleri ne kadar büyükse, hava durumu da o kadar popülerdir.¹

Reklamda çıplaklık: Lady Gaga parfüm satıyor.

Yaratıcı reklamcılık otoriteleri, kadınların bedenleri üzerindeki ambalajı çıkarırlar ve yaratıcılık konusunda hiç de aşağıda kalmayan dini otoriteler, kadınları bunun tam tersini yapmaya zorlarlar. Her iki durumda da çoğunluk kurallara boyun eğerek itaat eder.

Göreceğimiz gibi, dünyanın dört bir yanındaki insanlar, eşanlı gibi görünse de çoğunlukla “açık” ya da “çıplak” kavramları hakkında, çok farklı fikirlere sahipler. Bir kişi tarafından beğenilen ve takdir edilen bir kıyafet, kendi komşusu tarafından şaşırtıcı veya aşağılık, hatta daha fazlası olarak değerlendirilebilir. Başkalarını aşağılık olarak değerlendirmek ve haklarında peşin hüküm vermek yaygın bir eğilimdir.

Bu kitabı oluşturma düşüncesine ilk olarak Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam hakkında yazılmış olan *Âdem ve Havva Her Yerde* (2012) adlı kitap üzerinde çalıştığım sırada kapıldım. Hikâyelerin hayat dolu ve coşkulu okyanusunda bu üç semavi

din Âdem ve Havva'nın cennetteki yasak meyveyi yemesinden beri cinsel organların örtülmesinin tüm insanlar için bir yükümlülük olmasında ısrar ediyordu.

İnsanların, bedeninin ve özellikle bedeninin kapalı bölümlerine yönelik günah korkusu, her zaman büyük etkiye sahip üç din olan Musevilik, Hıristiyanlık ve İslam'ın özel ilgisine sahiptir. İtaatsizliklerinden önce bu ilk iki insan, neşe içinde gülüp oynayarak, çoğu zaman çıplak ve kaygısız bir şekilde cennette dolaşıyordu ama Tanrı'nın emrini bozduktan sonra masumiyetleri aniden sona erdi. Tam o anda, hikâyelerde anlatıldığı üzere, Batı'yla birlikte diğer birçok gelenekte kök salmış olarak çıplaklığın örtülmesi gerekliliği de dahil olmak üzere günah düşüncesini doğurdu.

İlk atalarımızın çıplak ve örtülü bedenlere verdikleri dikkatten dolayı, Âdem ve Havva hakkında anlattıkları hikâyeler sayesinde, birdenbire insanların, mesela ellerini, burunlarını, ağızlarını, yanaklarını ve gözlerini niçin fazla utanmadan başkalarına gösterebildiklerini, ancak cinsel organlarını ve kalçalarını saklama eğiliminde olduklarını merak ettim. Merakım beni ilgi çekici şu soruya yönlendirdi: "Kendimizi nasıl ve neden örtüyoruz?" Her insan dünyaya çıplak olarak gelir ve eski atalarımız şimdi olduğumuzdan çok daha kıllı oldukları halde üzerlerinde herhangi bir şey olmadan ortalıkta dolaştılar. İnsanlık nasıl olur da gitgide böylesine karmaşık bir ahlak ağının giyim kurallarına yakalandı?

Utanmak, sadece cinsiyet, bedeninin görünür bölümleriyle ilgili konular veya durumlardan kaynaklı değildir. İnsanların kıyafet giymesinden önce utanmanın söz konusu olmadığı şeklinde yanlış bir fikre kapılmak, aslında bizim kasık bölgemizin dikkate alınmaya başladıktan sonra kapatılmasından itibaren, artık utanç kavramının çekip gideceği varsayımına inanmak ile